

IKER
GAZTE
NAZIOARTEKO
IKERKETA EUSKARAZ

II. IKERGAZTE

NAZIOARTEKO IKERKETA EUSKARAZ

2017ko maiatzaren 10, 11 eta 12
Iruñea, Euskal Herria

ANTOLATZAILEA:
Udako Euskal Unibertsitatea (UEU)

GIZARTE ZIENTZIAK ETA ZUZENBIDEA

**Ebola Twitterren: Osasun izurriteei
buruzko gizarte irudikapenak
eraikiaz**

*Nahia Idoiaga Mondragon
eta Maitane Belasko Txertudi*

18-25 or.
<https://dx.doi.org/10.26876/ikergazte.ii.02.02>

ANTOLATZAILEA:

ELKARLANEAN:

LAGUNTZAILEAK:

Ebola Twitterren: Osasun izurriteei buruzko gizarte irudikapenak eraikiaz

Nahia Idoiaga Mondragon eta Maitane Belasko Txertudi

UPV/EHU

nahia.idoiaga@gmail.com

Laburpena

Lan honen bidez Ebolak Twitterren izandako oihartzunak izurrite hau ulertzeko eta beronen gizarte irudikapenak eraikitzeke izan duen garrantzia aztertu nahi da. Horretarako, Ebolari buruz idatzitako 28.760 txio aztertu ziren. Emaitzak Twitterren osasun krisietan informatzeko era aldatzen duela frogatu dute, komunikabide tradizionaletako komunikazioa transformatuz. Eraldatze horretan komunikabide tradizionalen diskurtso bakarrari kritikak eta gaia lantzeko ikuspuntu emozionalak garrantzi berezia hartu zuten. Bukatzeko emaitzen inplikazio sozialei buruz eta sare sozialen bidezko komunikazioak etorkizuneko osasun izurriteei aurre egiteko izango duen garrantziari buruz hausnartzen da.

Hitz gakoak: Arrisku komunikazioa - Ebola -Komunikabideak- Sare sozialak - Twitter

Abstract

This paper studies how Risk communication in Twitter during the 2014 Ebola outbreak has influenced the construction of social representations about this issue. For that 28,760 tweets about Ebola were analyzed. The results highlighted that Twitter changes the way to inform in health crisis, transforming the communication of the traditional mass media. In this transformation the unique discourse of the traditional media is criticized and the emotional perspective is underlined. Finally, the social implications of the results and the importance of social network communication in future health crises are discussed

Keywords: Risk communication- Ebola- Mass Media-Social Networks- Twitter

1. Sarrera eta motibazioa (Formatu orokorra eta bibliografia)

Osasun izurriteak gizarte fenomeno gisa ikara nabarmena sortzen dute, oso arin zabaltzen baitira eta pertsonentzako mehatxu fisiko (kasu batzuetan) zein sinbolikoa baitakarte. Osasun epidemiek sarri komunikabide tradizionaletan izugarrizko estaldura izan ohi dute, baita kutsaturik egon ez den herrialdeetan ere (Wallis eta Nerlich, 2005). Gainera aro digital berrian osasun izurriteetan internetek eta bere baitan bereziki sare sozialek duten garrantzia ere geroz eta nabarmenagoa da (Scanfeld, Scanfeld eta Larson, 2010). Artikulu honek 2014-2015eko Ebola izurritea sare sozialek nola landu zuten aztertuko du.

2. Arloko egoera eta ikerketaren helburuak (Azpiatalak eta zerrendak)

Ebola, sukar hemorragikoa sortzen duen gaixotasun infekzioso birikoa da. Lehenengoz 1976an antzeman zen Zaire eta Sudan-en eta bere ezaugarri nagusia hilkortasun tasa handia duela da. Bereziki Afrika erdialde eta mendebaldean antzeman izan da baina munduko beste hainbat herrialdeetan ere kasuan antzeman dira. 2014an hasitako Ebola izurritea, birus honek sortutako agerraldi epidemiko handiena izan da.

2.1 Ebola eta beste osasun izurriteen lanketa komunikabideetan

80ko hamarkadatik hona osasun izurriteak agenda politiko eta mediatikoen parte izan dira, ondorioz imaginario kolektiboan lekua hartuz eta arriskuaren diskurtsoa nabarmenki puztuaz (Washer, 2010). Lan honetan oinarri teoriko nagusitzat erabiliko dugun Gizarte Irudikapenen oinarri teorikotik, gaixotasunen jakintza zientifikotik haratago jendeak gizarte irudikapenen bidez beraiei buruzko jakintza partekatzen dutela defendatzen da (Moscovici, 1984).

Krisi konkretu bati buruzko gizarte irudikapena gertaera historikoek eta sinbolo garaikideek determinatzen dute, horrela mehatxua ezagun bihurtu eta hobeto ulertu ahal izateko. Prozesu

horretan, komunikazioa eta bereziki komunikabideak gako dira mehatxuari aurre egin ahal izateko (Wagner eta Hayes, 2005).

Aipaturiko oinarri teorikoa sustatuz, Joffek eta Haarhoffek (2002) Britainia Handiko prentsak eta biztanleriak 1995eko Zaireko (orain Kongoko Errepublika Demokratikoa) Ebola izurritea nola ulertu zuten aztertu zuen. Ikerlari honen ondorio nagusia, bai hedabideetan eta baita biztanleengan ere, Ebolaren irudi komun bat zegoela izan zen. Ebola gaixotasun afrikar gisa irudikatu zen, hau da, Afrikako ohiturekin lotua eta britainiarrekin zerikusi gutxi zuen zerbait bezala. Gainera, mendebaldeko gizartea, bere osasun sistema dela medio, Ebolarekiko iragazgaitz zela uste izan zuten.

Arazo nagusia gaixotasuna “gu” bezalako pertsonen ere eragiten hasten denean gertatzen da. Kasu horietan “besteak” soilik kutsatzeengatik ezin errua egotziaz, Ebolarekin gertatu zen bezala, beste erruduntasun prozesu batzuk abiatzen dira. Egungo osasun izurriteen aurrean bereziki, gobernuak, industrien (bereziki industria farmazeutikoa) eta komunikabideen errua egotzi izan zaie gaixotasunaren sorreraren aurrean egoera ondo ez kudeatzeagatik (Idoiaga, Gil de Montes, eta Valencia, 2016; Washer, 2006). Erruduntasun prozesu horren zabalkundea bultzatzea ere leporatu izan zaie ustelkeria eta arazoaren ezkutatzea medio.

2.2 Osasun izurriteak eta Twitter

Twitter sare sozial eta mikro-blogging zerbitzu bat da, zeinek bere erabiltzaileei mezuak bidali eta irakurtzea ahalbidetzen dien. 500 milioi erabiltzaile dauzka eta egunean 65 milioi tweet plazaratzen ditu. Honenbestez, Twitter osasunari buruzko informazio formal zein informala partekatzeko oholtza aproposa ere bilakatu da, eta baita osasun krisien barreiaketarako ere (Scanfeld, Scanfeld eta Larson, 2010).

Sare sozialek azken urteetan jasandako zabalkunde masiboak era berean, beraietan lantzen edo zabaltzen den informazioari buruzko eztabaida ere plazaratu dute. Twitterren publikatutako informazioaren parte handi bat komunikabide tradizionaletatik datorren arren (Chew eta Eysebanck, 2010), informazioaren transformaziorako edota pentsamendu kontrakulturaletarako eremu ireki ere kontsideratzen da. Izan ere, komunikabide tradizionalekin konparatuaz sare sozialen komunikazioa dialogikoagoa, interaktiboagoa eta arinagoa da (Schultz eta Wehmeier, 2010), honenbestez komunikazio ikuspuntu berri bat sortuko dutelarik.

2.3 Helburu eta hipotesiak

Artikulu honen helburu 2014ko Ebola izurritearen gizarte irudikapenak aztertzea da. Horretarako, Twitterren krisi honi buruz eginiko jarraipena aztertuko da, epidemiaren irudi mediatikoa eraikitzekeko instrumentu gisa.

Aipaturiko helburu nagusia ildotzeko bi lan esparru jorratuko ditugu. Lehenik eta behin Twitterren eduki analisia burutuko dugu, bertan Ebola nola irudikatzen den ikertzeko; eta bigarrenik, Twitterren komunikazio estiloa aztertuko dugu.

Lehenengo hipotesi gisa, eta Twitterren eduki analisiari dagokionez, Ebola oraindik Afrikar gisa irudikatzea espero dugu baina jasotako krisiaren garrantzia medio arrisku globalak geroz eta isla handiagoa izango duela ere, uste dugu. Gainera, bere zabalkundearekin lotuaz, bereziki mendebaldean gertatutako kutsatzeekin, arduradun politiko eta komunikabide tradizionalekiko erruduntasun prozesuak abiaraziko direla uste dugu krisiaren gestio okerra egitea leporatuaz.

Bigarrenik, komunikazio estiloa komunikabide tradizionaletako komunikazio monologikotik haratago joatea espero dugu, ideia aniztasuna, joera emozionalak, aldarri moralak eta abar islatuaz.

3. Ikerketaren muina

3.1 Metodologia

Twitterren analisia 2014ko Ebola krisiko momentu gordinenean burutu zen, 2014ko abuztuak 1etik azaroak 15 arte hain justu ere. Horretarako Twitter sare sozialean data horietan Espainiar

estatuan argitaratutako eta Ebola hitz-gako edo *hashtag*-a zuten txio guztiak aztertu ziren, 28.760 txio guztira. Txioak lokalizatzeko txio geolokalizatuak batu ziren koordinatuak erabiliaz.

Analisiak burutzeko, eta kasu hauetan ohiko diren fidagarritasun eta baliozkotasun arazoak ekidin nahian (Klein eta Licata, 2003; Reinert, 1996) Alceste softwarea (Reinert, 1996) erabili zen. Analisi lexikalerako software honen helburu nagusia testua kuantifikatzea da, bere estruktura garrantzitsuenak erauziz testu datuei datxekion informazio oinarritzkoena erabili nahian. Frogatua izan da (Reinert, 1996) estruktura hauek bereziki lotuak daudela testuan hitzek duten banaketarekin eta banaketa hau orokorki ez dela zorizkoa izaten. Alcesteren interes nagusiak testuak deskribatzea, klasifikatzea, parekatzea eta automatikoki laburtzea dira.

Softwareak egiten duen lehenengo gauza hiztegi bat osatzea da; horretarako “lanabes hitzak” baztertu (artikulu, izenorde, juntagailu) eta “hitz osoak” (izen, aditz, adjektibo, izenlagun) soilik edukitzen dira kontutan. “Hitz osoak” maiztasun minimo batekin errepikatzen badira (gutxienez lau aldiz lehenetsita dagoelarik) Alceste erroetara laburtuko ditu. Analisiaren lehenengo urratsa *corpus* Testuinguruko Oinarritzko Unitateetan (Elementary Contextual Units -ECU-) banatzea izan da, zeintzuek esaldi batez edo bitaz osatuak dauden (30-50 hitz inguru). ECU-ak eta hitz erroak gurutzatu egin dira kontingentzia taula bat sortzeko, zeinek hiztegiaren banaketa azalduko duen ECU-ekiko. Kontingentzia taula horretatik abiatuta distantzia karratuen matrize bat sortzen da, non, bi ECU hurbilekoak izango diren aztertutako hitzen bat partekatzen badute (Reinert 1996; Klein eta Licata, 2003).

Ondoren, *cluster* analisi hierarkiko beherakor bat burutzen du Alcesteak aipaturiko distantzia karratuen matrizearekin. Estrategia honen bidez, testuen interpretazioa errazten da, klaseak batera ematen diren hitzetatik ateratzen baititu. Klase bakoitzak gutxienez ECU-en %5-a izan behar du. Estrategia honek ikertzailea *corpus*ean dauden unibertso lexikal garrantzitsuenak identifikatzen lagunduko du (Reinert 1996; Klein eta Licata, 2003).

Gure helburua den eduki analisia burutzeko, Alcesterekin burututako beste ikerketa batzuetan bezala (Vizeu eta Bousfield, 2009), klase bakoitzeko hitz garrantzitsuenak hiru irizpideren bidez sailkatu ziren: 1) Hitzaren errepikakortasun maiztasuna klasean bertan 5 baino handiagoa izatea; 2) Chi-karratu asoziazio frogaren balioa klasearekiko $\chi^2 \geq 32.85$; $df = 1$ baino handiagoa izatea; eta 3) hitz horren %50-a ego gehiago klase horri egoki izana.

Azkenik ikertzaileak zenbait klase eta hitz eta ECU tipikoz osatutako gako estatistiko lortzen ditu klaseak mundu lexikal gisara interpretatu ahal izateko. Alceste bidez eginiko operazioak eta estatistikoak, gardenak, eta berregingarriak dira, interpretazioaren azken momenturaino, non ikertzaileak hitz multzo bakoitzari label bat ezartzen dion, softwareak identifikatutako unibertso lexikala izendatzeko, ko-okurrentzia eta banaketa patroien bidez (Reinert 1996; Klein eta Licata, 2003).

3.2 Emaitzak

Twitterren batutako korpusak 378.586 hitz izan zituen, horietan 183.360 hitz ezberdin egon zirelarik. Konkretuki kluster analisi hierarkiko beherakorrak korpusa 8.448 ECUtan banatu zuen, zeintzuetatik 6 klase eratorri ziren hitz esanguratsuenetan oinarriturik (ikus 1 irudia).

<

1. Irudia: Kluster analisi hierarkiko beherakorra klase bakoitzeko hitz esanguratsuenekin
Iturria: norberak egina.

Analisiak bi kluster nagusi hauteman zituen. Lehenengo klusterrean, lehenengo klasea “Teresa Romeroren kasuaren gestio eta estaldura mediatiko txarrak” (%35,92ko pisuarekin) eta seigarrena “Ebolaren aurka borrokatzeko laguntza!” (%10,17) daude. Bigarren klusterrean berriz bigarren klasea “Epidemia globala” (%14,41), hirugarren klasea “Ebola Afrikan” (%14,01), laugarren klasea “Misiolari espainiarren aberrirratzeak” (%14,65) eta bosgarrena “Espainiako Ebola kasu susmagarriak” (10,81%) daude.

Klaserik pisutsu edo indartsuena lehenengoa izan zen, “Teresa Romeroren kasuaren gestio eta estaldura mediatiko txarrak”, zeinek European emandako lehenengo Ebola kutsatze kasua deskribatzen duen, hain zuzen ere Teresa Romero Madrileko erizainarena. Gogora dezagun Teresa Romero erizaina Sierra Leonatik aberrirratua izan zen Manuel Garcia Viejo misiolaria zaintzen ari zela kutsatu zela Madrileko Carlos III ospitalean. Bai bere kutsatze eta baita bere gaixotasunaren gestioa oso polemikoak izan ziren, zenbait agintarik kutsatzearen errua berari bota nahi izan baitzioten, bera diagnostikatzear beharrezko protokoloak ez baitziren jarraitu, bere inguruan egondako jendeari ez baitzitzaion beharrezko informazioa pasa, bere txakurra jabeen baimen gabe sakrifikatua izan baitzen, etab. Izan ere, klase honetan bereziki Espainiar gobernuari zein komunikabideei egozten zaie errua osasun krisi hau era egokian maneiatzen ez jakiteagatik. Hasteko, eta gobernuari dagokionez klase honi lotutako txio esanguratsuenak gobernuari erantzukizunak eskatzen dizkiote “Rajoiari Romeroren kutsatzeagatik erantzukizunak eskatu behar zaizkio eta Ana Matok aurpegia eman dezala!” (ECU 7179; $X^2(1) = 63, p < 0,001$), baita dimisioak ere “Ana Matok osasun ministra gisa Eboladun txakurra baino arriskutsuagoa da! Ana Mato dimititu!” (ECU5017; $X^2(1) = 59, p < 0,001$) eta herriaren ezinegona bereziki azpimarratzen dute “Europa flipatzen ari da Espainiarekin! Ebola protokoloak hasieratik bukaerara arte huts egin du! Hau iruzurra da! (ECU 4345; $X^2(1) = 62, p < 0,001$).

Kasu honek edukitako estaldura mediatikoa ere nahiko polemikoa izan zen, lehenengo klasean islatzen den bezala. Lehenik eta behin, beste txio esanguratsuenetan ikus dezakegunez, komunikabide tradizionalei arriskuaren eta jendearen beldurraren erabilera interesatua egitea leporatu zitzairen: “Informazioa Ebolatatz? Hobe ez, horretarako badaukazu telebista, berdin da zein kate jartzen duzun guztiek berdina diote eta zu beldurtu eta izutu nahian!” (ECU 5447; $X^2(1) = 58, p < 0,001$); “Ikaragarria da Ebolak sortutako kazetaritza paniko fasea” (ECU 1794; $X^2(1) = 57, p < 0,001$). Gainera, mendebaldeko jendearen kutsatzeetan soilik erdiratzea ere leporatzen zaie: “Ebola sasoiko kazetaritza, gaixoaren jatorriaren arabera lerro-buruak

infektatzen dituen birusa!” (ECU 1654; $X^2(1) = 55, p < 0,001$). Bestalde, komunikabide tradizionalei haien interesak asetzeko informazioa zabaltzea edota gezurra esatea ere leporatzen zaiela ere ikusi genuen esanguratsutasun altuko ondorengo txioetan: “Zergatik albiste hauek ez dira komunikabideetan ateratzen?: Teresaren senarra: Auzitegietan frogatuko dut Espainian Ebolaren gestioa nolako lardaskeria izan den!” (ECU 6161; $X^2(1) = 73, p < 0,001$); “Kazetari bat kondenatua izan da Senegalen benetakoak ez ziren bost Ebola kasuz informatzeagatik” (ECU 1466; $X^2(1) = 67, p < 0,001$). Honenbestez, bai gai konkretuagatik eta baita orokorki ere Twitterren komunikabide tradizionalekiko kritikak anitzak izan ziren: “Kazetarien presak Ebolak baino gehiago hiltzen du!” (ECU 8257; $X^2(1) = 65, p < 0,001$); “Ebolaren estalduran kazetaritzak guztiz huts egin du” (ECU 8001; $X^2(1) = 67, p < 0,001$).

Lehenengo kluster hau osatzen duen beste klasea “Ebolaren aurka borrokatzeko laguntza!” da. Bereziko Mugarik Gabeko Medikuek (MSF) gisako gobernu kanpoko erakundeek Twitter erabili zuten Ebolaren aurrean laguntza zuzenean hiritarrei laguntza ekonomikoa eskatzeko txio esanguratsuenetan islatu zen gisara: “Lagun gaitzazu Ebolaren kontra borrokatzen! Lagundu Mugarik Gabeko Medikuek!” (ECU 8122; $X^2(1) = 20, p < 0,001$).

Bigarren klusterra bigarren eta hirugarren klaseekin hasten da, non egungo Ebola izurritearen zabalkunde, kokapen eta izateaz eztabaidatzen den. Hau da klusterreko adar honetan Ebola arazo afrikarra edo nazioarte mailako arazoa den eztabaidatzen da nolabait horretarako bi ikuspuntuak landuaz. Bigarren klaseak, “Epidemia globala”, krisiaren nazioarte mailako ikuspuntua lantzen du. Bere diskurtso ildo nagusia, txio esanguratsuenetan ikus dezakegun bezala, nazioarteko herrialdeek, bereziki mendebaldekoak, Ebolarekiko erakutsitako ardura azpimarratzea da: “Ebolak nazioarteko potentziak alertan jarri ditu” (ECU 30; $X^2(1) = 33, p < 0,001$). Klase honetan Osasun Mundu Erakundeari (OME) egiten zaizkion erreferentziak anitzak dira “OMEk dio Ebola izurritea berau geratzeko esfortzuak baino arinago zabaltzen ari dela” (ECU35; $X^2(1) = 32, p < 0,001$).

Bestalde, hirugarren klaseak “Ebola Afrikan” krisi honek afrikar kontinentean, bereziki Afrika mendebaldean izandako eragin ikaragarriari datzekio ECU esanguratsuenetan ikus dezakegun bezala: “Milaka kasu berri mendebaldeko Afrikan baina Afrikar batasunak Ebolagatik itxitako mugak zabaltzeko eskatu du” (ECU3159; $X^2(1) = 43, p < 0,001$); “Ebola pausu erraldoiz zabaltzen dabil Liberian” (ECU 2345; $X^2(1) = 43, p < 0,001$).

Kluster honen barnean, aipaturiko lehenengo adarrari ondoren “Misiolari espainiarren aberriratzek” deritzon laugarren lotzen zaio. Klase honek Manuel Garcia-Viejo eta Miguel Pajares bi misiolari espainiarren kasuak lantzen ditu: “Gobernuak Ebolaz kutsatutako erlijio gizon espainiarra aberriratu du” (ECU2796; $X^2(1) = 55, p < 0,001$). Klase honen baitan aberriratzek beharrezkoak ziren edo ez eta nor aberriratu behar zen zalantzan jartzen zuten txioak ere esanguratsuki agertu ziren “Gobernuak ez du ogerlekorik eman Ebolaren sendagaia topatzeko baina Eboladun bi apaiz aberriratu ditu! Espainian pertsona infektatuak aberriratzen ditugu NANA duten bitartean!” (ECU2134; $X^2(1) = 55, p < 0,001$).

Azkenik, bosgarren klasea, “Espainiako Ebola kasu susmagarriak” dugu bigarren kluster honen baitan baina beste adar batean. Klase honetan, Espainian egondako Ebola kasu susmagarriei buruz jasotako txioak ditugu. Kasu guztiak Afrikan aurreko egun edo asteetan egondako eta gaixotutako pertsonak izan ziren. Halere, kasu guztietan Ebola alarmagatiko protokolo medikua martxan jarri zen baina azkenean hauetariko bat bera ere ez zen egon Ebolaz gaixotua. Halere, protokolo aktibatze eta alarma ezberdinek Twitterreko erabiltzaileak aztoratu zituzten txio esanguratsuenetan ikus dezakegun bezala: “Ai Jauna! Nigeriar bat Mallorkako ospitale batean sartu dute Ebola omen duelakoan!” (ECU3371; $X^2(1) = 34, p < 0,001$); “Ebola madarikatua! Bartzelonan kasu susmagarri bat isolatu dute (ECU2171; $X^2(1) = 35, p < 0,001$); “Bilbon Ebola kasu bat!! Guztiok kutsatu eta hilko gara azkenean! Zelako beldurra!!!” (ECU 5674; $X^2(1) = 34, p < 0,001$).

4. Ondorioak

Gure ikerketan jasotako emaitzek Ebolaren irudikapen kolektiboaren eta berau eraikitzean komunikabideek, bereziki sare sozial berriek duten garrantziari buruzko zenbait ideia gako plazaratu dituzte. Goazen beraz berauek azaltzera, lehenik Ebolaren irudia nolako izan den behatuaz eta gero Twitterren erabilitako komunikazio estiloari buruz hausnartuaz.

Hasteko, gure bigarren Klasean “Epidemia Globala” aurreko Ebolari buruzko ikerketekin konparatuaz (Joffe eta Haarhoff, 2002), izurritearen ikuspuntu globalak indarra hartu duela beha dezakegu. Hau da, arrisku gunea Afrika hertsia-hertsian izatetik mundu mailako edozein herrialdetan kokatzera pasa da. Horren adierazle Twitterren nabarmenki Ebola norbere herriarekin lotzen zituzten gaiak nabarmendu izana lehenengo klasean “Teresa Romeroren kasuaren gestio eta estaldura mediatiko txarrak”, laugarren klasean “Misiolari espainiarren aberriratzek” eta bosgarren klasean “Espainiako Ebola kasu susmagarriak” ikus dezakegun bezala. Hau da, Afrika oraindik izurritearen epizentro kontsideratzen da eta baita jatorri ere, baina bere zabalkundea posible baino erreagotzat jotzen da. Ideia honek Beck-ek (1992) proposatutako Arriskuaren Gizartearen ideiarekin bat egiten du. Bertan globalizazioak eta bereziki komunikabideen globalizazio mediatikoak geroz eta ahulagoak diren mugak hautematera eramango gaituela eta ondorioz, momentu oro arrisku globalek mehatxatuko gaituztela sentitzera garamatzatela aurreikusten da.

Analisiak bi kluster nagusi hauteman zituen. Lehenengo klusterrean, lehenengo klasea “Teresa Romeroren kasuaren gestio eta estaldura mediatiko txarrak” (%35,92ko pisuarekin) eta seigarrena “Ebolaren aurka borrokatzeko laguntza!” (%10,17) daude. Bigarren klusterrean berriz bigarren klasea “Epidemia globala” (%14,41), hirugarren klasea “Ebola Afrikan” (%14,01), laugarren klasea “Misiolari espainiarren aberriratzek” (%14,65) eta bosgarrena “Espainiako Ebola kasu susmagarriak” (10,81%) daude.

Gainera, bai Ebola kasu susmagarriek (bosgarren klasea) eta baita Teresa Romeroren kasuak ere (laugarren klasea) arrisku edo beldurra maila pertsonalera barreiatzen dute Twitterreko erabiltzaileen artean, gai hauek berebiziko garrantzia eta oihartzuna hartu zutelarik sare sozialean. Osasun izurriteei buruzko zenbait ikerlanetan (Washer, 2006), arriskuaren globalizazio hau albisteetan “Zu izan zintezkeen, ni izan nintekeen” ideia edo markoa erabiltzearekin lotu izan da. Ideia edo marko honen erabilerarekin kazetariak kaltetuak direnekiko enpatiarekin bidez norberaren interesaren zein beldurraren loratzea bilatzen dute (Kitzinger eta Reilly, 1997). Baina tankera horretako tendentziekin kontuz ibili beharra dago zeren eta benetan arrisku maila handiegia suposatzen ez duten gaixotasunak era honetako alarmismo marko bidez plazaratzea kontraproduktibo izan daiteke. Izan ere, joera honek benetan larriak diren osasun krisien aurrean osasun erakunde publikoek hiritarrak mobilizatzeko duten gaitasuna gutxi dezake (Sherlaw eta Raude, 2013).

Bigarrenik, eta gure ikerketako emaitzek erakutsi duten bezala epidemiarekiko errua jada ez dela Afrikarrekin lotzen da, baizik eta gobernuarekin edota komunikabideekin, azken boladako ikerketen joera jarraituaz (Idoiaga, Gil de Montes, eta Valencia, 2016),. Izan ere bereziki lehenengo klasean eta bere txio tipikoetan ikusi ahal izan dugun bezala, Twitterreko erabiltzaileak bereziki suminduta daude politikarien gestioarekin, eta gaixotasunaren zabalkundea errazteaz errua egotzi diete (Idoiaga, Gil de Montes, eta Valencia, 2016; Washer, 2006), bere herrikideak babesteko gaitasun faltagatik. Bestalde, kritiken edo erruduntasun mezuen beste jomuga komunikabideak dira, arriskuaren eta jendearen beldurraren erabilera interesatua egitea, Afrikan gertatzen ari den sarraskia kontutan izan gabe, mendebaldeko infektatuetan soilik erdiratzea edota haien interesei begiratzuz informatzea zein gezurra esatea egozten zaielarik. Azken finean, komunikabide tradizionalak Ebolaren inguruko diskurtso bakarra plazaratzen dutela aldarrikatzen da Twitterren eta komunikazio estilo hori kritikatzeko da.

Hau da, eta gure iker-galderetako bigarren puntu den Twitterreko komunikazio estilora pasaz, egia da bai aurreko beste zenbait ikerketetan azpimarratutako gisara (Chew eta Eysenbach, 2010) Twitter eta komunikabide tradizionaletan gai antzekoak edo berberak lantzen direla eta Twitterren komunikabide tradizionaletan argitaratutako albisteak oihartzun handiz zabaltzen direla. Baina, horretaz gain, Twitterrek beste komunikazio estilo bat ere plazaratzen eta aldarrikatzen du. konkretuko istorio bakarretik haratago informazioa nahi duen komunikazioa (Ikus 1. Klaseko komunikabideei kritikak); emozioak erakutsarazten dituen komunikazioa, adibidez bosgarren klasean: “Ai Jauna! Nigeriar bat (...)”; “Ebola madarikatua! (...)”; “(...)zelako beldurra!” edo lehenengo klasean: “Hau iruzurra da!”; “Zein esanguratsu eta tristeia (...)”; “Ikaragarria da (...)”; irakurleen edo Twitterreko beste erabiltzaileetatik erantzun zuzena bilatzen duen komunikazioa, adibidez 6. klasean “Lagun gaitzazu Ebolaren kontra borrokatzen! Lagundu Mugarik Gabeko Medikuek!” edota gaiaren alderdi moralak plazaratzen dituen komunikazioa laugarren klasean: “Gobernuak ez du ogerlekorik eman Ebolaren sendagaia topatzeko baina Eboladun bi apaiz aberriratu ditu! Españan pertsona infektatuak aberrirutzen ditugu NANA duten bitartean!”.

Beraz, Twitterrek osasun izurriteetan ez du komunikabide tradizionaletako edukiaren errepikapen huts bat eskaintzen, beronen transformazio plano hurbilago batera baizik; askoz ere komunikazio emozional, moral eta honenbestez pertsonalagoa landuaz. Twitterren alderdi emozionalak bereziki loratzen dira: komunikabide zein gobernuekiko haserre, kasu susmagarriekiko beldurra, egoerak sortutako tristezia, Ebolarekiko ikara eta hauei mezu zuzenak eta istorioa ulertzeko era anitzak gehituz gero, egunerokotasuneko pentsamenduan Ebola bezalako gaixotasunak errazago txertatzen lagunduko digun komunikazioa estiloa dela argi geratzen zaigu. Komunikazioa Twitterren dialogikoa da eta honenbestez komunikabide tradizionaletako informazioa hautatu, prozesatu, transformatu eta berrestrukturatzen da gaiak, arazoak eta jakintzak egunerokotasuneko pentsamenduaren ikuspuntutik landuaz. Honenbestez edozein albistek, baina bereziki osasun krisiek Twitterren duten jarraipenaren eduki analisia potentzialki erabilgarria izango da eta zehatz-mehatz aztertu beharko litzateke pandemia bakoitzean, pertsonok osasun izurriteak nola ulertzen ditugun ikertzeko oinarritzeko baita aro digitalaren baitan.

5. Etorkizunerako planteatzen den norabidea

Aro digitaleko gizartean, pertsonok Ebolaren gisako osasun izurriteei eta beraien mehatxu fisiko zein sinbolikoari geroz eta maizago aurre egin beharko diegu. Honenbestez, komunikazio mediatikoak eta bereziki sare sozialek eskaintzen duten komunikazio digitalak izurriteek komunikazioan sortutako eraldaketari buruz eta honek berauen irudikapen sozialaren eraikuntzan duten garrantziaz hausnartzea ezinbestekoa da. Beraz, eta jorratutako guztiaren laburpen gisara, azpimarratu beharra dugu osasun izurriteetan sare sozialen komunikazioa gako izango dela, bederen, berauei era efikazago batean aurre egiteko eta osasun politika eta komunikazio egokiagoak bideratzeko.

6. Erreferentziak

Beck, U. (1992): *The risk society: towards a new modernity*, Sage, Londres.

Chew, C. eta Eysenbach G. (2010): Pandemics in the Age of Twitter: Content Analysis of Tweets during the 2009 H1N1 Outbreak. *Plos ONE*, 5.

Idoiaga, N., Gil De Montes, L. eta Valencia, J.F. (2016): Understanding an Ebola outbreak: Social representations of emerging infectious diseases, *Jornal of Health Psychology*, 0, 1-10.

Joffe H. eta Haarhoff, G. (2002): Representations of far-flung illnesses: The case of Ebola in Britain. *Social Science and Medicine*, 54, 955–969.

Kitzinger, J. and Reilly, J. (1997): The rise and fall of risk reporting, *The European Journal of Communication*, 12(3), 319-350.

- Klein, O. eta Licata, L. (2003): When group representations serve social change: The speeches of Patrice Lumumba during the Congolese decolonization, *British Journal of social Psychology*, 42, 571-593.
- Moscovici, S. (1984): The phenomenon of social representations in R. M. Farr eta S. Moscovici. (Ed.), *Social representations*, Cambridge University Press, Cambridge, 3-71.
- Reinert, M. (1996). *Alceste (Version 3.0)*, Images, Toulouse.
- Scanfeld, D.; Scanfeld, V. eta Larson, E. L. (2010): Dissemination of health information through social networks: Twitter and antibiotics, *American Journal of Infection Control*, 3(8), 182-188.
- Schultz, F. eta Wehmeier, S. (2010): Online Relations in W. Schweiger eta K. Beck (Ed.), *Handbuch Online-Kommunikation*, VS-Verlag. Wiesbaden, 409-433.
- Sherlaw, W. eta Raude, J. (2013): Why the French did not choose to panic: a dynamic analysis of the public response to the influenza pandemic, *Sociology of Health & Illness*, 35 (2), 332-344.
- Vizeu, B. eta Bousfield, A. B. (2009). Social representation, risk behaviours and AIDS. *The Spanish Journal of Psychology*, 12(2), 565-575.
- Wagner, W. eta Hayes, N. (2005). *Everyday discourse and common sense: The theory of social representations*, Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- Wallis, P. eta Nerlich, B. (2005): Disease metaphors in new epidemics: the UK media framing of the 2003 SARS epidemic, *Social Science & Medicine*, 60, 2629-2639.
- Washer, P. (2006): Representations of mad cow disease». *Social Science and Medicine*, 62(2), 457-466.
- Washer, P. (2010): *Emerging Infectious Diseases and Society*, Palgrave Macmillan. Basingstoke.